

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО НАУКОВО-АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ

The paper analyses cultural specificity of the American academic discourse from the viewpoint of structure, semantics and pragmatics of its text representation. The academic discourse is considered as a special form of communicative interaction combining communication in scientific and academic spheres with the aim of sharing scientific knowledge as well as preparing students for professional activity. Cultural features of the American discourse are: variety of communicative events, usage of small talk, expression of wishes with the purpose of farewell, freedom of choice of addressing the interlocutor, instructors' openness and drawing students to discussion, using compliments and praise, instructors' frank confession of lack of knowledge or ignorance of the answer to a question.

Key words: cultural specificity, academic discourse.

В статье анализируется культурная специфика американского научно-академического дискурса с точки зрения структуры, семантики и прагматики его текстовой репрезентации. Научно-академический дискурс рассматривается как особая форма коммуникативного взаимодействия, объединяющего общение в научной и учебной сфере с целью передачи научных знаний и подготовки студентов к профессиональной деятельности. Культурно специфическими особенностями американского дискурса являются: разнообразие коммуникативных событий, использование фатической беседы, выражение пожелания с целью прощания, свобода при выборе обращения к собеседнику, открытость преподавателей и привлечение студентов к дискуссии, использование комплиментов и похвалы, выражение вежливого несогласия, открытое признание преподавателями неосведомленности или незнания ответа на вопрос.

Ключевые слова: лингвокультурная особенность, научно-академический дискурс.

У статті аналізується культурна специфіка американського науково-академічного дискурсу з погляду структури, семантики і прагматики його текстової репрезентативності. Науково-академічний дискурс розглядається як особлива форма комунікативної взаємодії, що об'єднує спілкування у науковій і навчальній сферах з метою передачі наукових знань та підготовки студентів до професійної діяльності. Культурно специфічними рисами американського дискурсу є: різноманіття комунікативних подій, використання фатичної бесіди, висловлення побажання з метою прощання, свобода у виборі звертань до співрозмовника, відкритість викладачів та залучення студентів до дискусії, вживання компліментів та похвали, висловлення ввічливої незгоди, відверте визнання викладачами невідомості чи незнання відповіді на запитання.

Ключові слова: лінгвокультурна особливість, науково-академічний дискурс.

Проблема взаємодії мови і культури є однією з провідних у мовознавстві. Ще В. фон Гумбольдт зазначав, що мова є втіленням та виявом духу народу, його світосприйняття і менталітету [4, с. 346]. З одного боку, мова є компонентом культури та, з іншого, – виступає засобом її формування та зберігання [7, с. 61]. Немаловажну роль при цьому відіграє людина як носій мови та представник певної культури. У зв'язку з цим у контексті сучасної антропоцентричної парадигми у лінгвістиці виник новий напрям –

лінгвокультурологія – наука, яка досліджує взаємозв'язок та взаємодію культури і мови у її функціонуванні [2, с. 26]. Таким чином, **актуальність дослідження** зумовлена інтересом сучасних лінгвістів до вивчення лінгвокультурних аспектів мовлення [1; 2; 3; 6; 9] та окремих видів дискурсу і науково-академічного, зокрема [10; 11; 12; 13; 14].

Мета статті – виявлення та дослідження лінгвокультурних особливостей американського науково-академічного дискурсу. **Об'єктом дослідження** обрано сучасний американський усний та писемний науково-академічний дискурс. **Предметом вивчення** є мовні засоби вираження етикету як невід'ємного елементу культури. Для **аналізу** використано транскрибовані тексти лекцій, семінарів та колоквіумів Мічиганського корпусу науково-академічного мовлення (MICASE – Michigan Corpus of Academic Spoken English) та тексти підручників з різних дисциплін, які використовуються у навчальному процесі американських вищих навчальних закладів на рівні бакалавра.

Науково-академічний дискурс – особлива форма комунікативної взаємодії, що об'єднує спілкування у науковій і навчальній сферах, та здійснюється з метою вираження і передачі наукових знань, а також підготовки студентів до професійної діяльності. При цьому береться до уваги та частина навчальної комунікації, що реалізується у системі вищої освіти. Ця ознака фактично виокремлює науково-академічний серед інших підтипів наукового дискурсу таких, як науково-популярний та науково-інформаційний.

Лінгвокультурний аналіз науково-академічного дискурсу може бути здійснений з трьох позицій: структури, семантики та прагматики текстового цілого, адже текст – це форма існування дискурсу [5]. Розглянемо кожен із цих аспектів в усній та писемній формах дискурсу.

Структура усного науково-академічного дискурсу залежить від типу комунікативної події, тобто обмеженої у часі і просторі сукупності мовленнєвих дій адресанта і адресата у межах певної комунікативної ситуації та скерованих на досягнення єдиної комунікативної мети. Однією з особливих рис американської культури є різноманіття таких подій. Виділяємо дві основні групи комунікативних подій: аудиторні та позааудиторні заняття. Аудиторні заняття відбуваються відповідно до навчальної програми університету. До них відносяться: лекція (*lecture*), заняття-опитування (*discussion section*, або *recitation*), лабораторне заняття (*lab section*), семінар (*seminar*) та студентська презентація (*student presentation*). Основною метою лекції є вираження та передача нової для студентів інформації. У американському науково-академічному дискурсі лекції поділяються на великі та малі залежно від кількості присутніх студентів. Заняття-опитування та семінари спрямовані на максимальне залучення студентів до співпраці та обговорення нового матеріалу з метою його засвоєння. Лабораторні заняття передбачають розв'язання певних завдань на практиці. Студентські презентації дещо відрізняються від інших аудиторних занять тим, що на занятті задіяний один або кілька студентів, які виступають перед аудиторією чи ведуть дискусію. До позааудиторних заходів належать: консультація (*advising session*), колоквіум

(*colloquium*), інтерв'ю щодо написання наукових статей (*interview*), зустріч з керівництвом факультету або студентською радою (*meeting*), офісна година (*office hour*), службова зустріч (*service encounter*), семінар дослідницьких груп (*study group*), тур-екскурсія бібліотекою, музеєм або студентським містечком (*tour*) та консультація з викладачем або керівником (*tutorial*). Консультації передбачають комунікативну взаємодію між студентами та представниками викладацького складу щодо навчальних планів, програм підготовки до екзаменів. Колоквіуми мають на меті обговорення певного питання на рівні факультету або всього університету. Офісну годину проводять у зв'язку з організацією певного заняття або проекту. Службові зустрічі передбачають співпрацю бібліотеки чи комп'ютерного центру зі студентами.

На особливу увагу з погляду лінгвокультурології у структурному аспекті заслугоує використання фатичної, або світської бесіди (*small talk*). За визначенням Й.А. Стерніна, світська бесіда – це взаємно приємна розмова на загальні теми, яка формально ні до чого не зобов'язує [8, с. 3]. Основна мета фатичної розмови – приємно провести час із співрозмовником, залишаючись з ним у вербальному контакті. В усному науково-академічному дискурсі фатична бесіда має свої особливості. Під фатичною бесідою (*small talk*) розуміємо спілкування на контактовстановлюючу тему, яка стосується комунікативної події або самих комунікантів. Головною функцією фатичної бесіди є зв'язування контакту та підготовка співрозмовника(ів) до подальшого розгортання комунікації. Як свідчить наше дослідження, до фатичної бесіди належать обговорення різноманітних організаційних питань, приміром, екзамену чи майбутньої поїздки. Наприклад:

– *There's just one handout today on the lecture, and the exam's coming up, Wednesday, do you have any questions, coming up, on the exam? the review will be tonight, bring questions to the review cuz you'll really generate, you know what information is given out, so, do that, uh go over your study questions, that you got there's example exams, on the web or on the web page for two eighty-one. I looked over the first exam and this, the population stuff is on there, but there's a foraging problem and obviously, we haven't talked about foraging so, don't worry about things that we haven't discussed at all. So, any questions (coming up?) everyone's*

– *Is the exam is in this building?*

– *Exam will be here in this room at this time, and uh you'll be handed out the exam that you write on so you don't need to bring uh books or anything no calculators. Be no need for calculators you can just show all your work and uh, so no calculators yeah?*

– *Is today's lecture on the exam?*

– *I'm sorry what?*

– *Is today's lecture on the exam?*

– *Good question. I'm sorry it is not on the exam. Okay? It will include up to last Wednesday's lecture. Good questions. But this will be on the next exam.*

– *Do you have any of the handouts that are, outside your office.*

– *Oh uh, I don't. If there we're missing some handouts that people need I guess the best thing is to tell me or email me and I could try to xerox some more but,*

I don't. They're all there outside the door. Basically. But if we're missing something I could try to replace them. You could get them you know maybe from somebody, okay so everyone's all set? For Wednesday? Okay well today, I'm going to talk about population regulation (GEL).

У поданому фрагменті з лекції викладач та студенти обговорюють підготовку до екзамену. Викладач розпочинає лекцію не відразу, увага студентів активізується за допомогою фатичної бесіди для того, щоб підготувати їх до подальшої взаємодії та плавно перейти до нового матеріалу. Крім цього, ініціювання комунікації за допомогою фатичної бесіди сприяє створенню позитивної атмосфери спілкування. Наведений приклад свідчить про те, що викладач намагається побудувати товариські відносини зі студентами.

У науково-академічному дискурсі частими є випадки вираження побажання в кінці лекції з метою прощання. Прощання-побажання відрізняються від власне побажань тим, що останнім не властива функція переривання контакту. Адресант бажає гарних вихідних або гарного проведення часу, як у нижче поданому прикладі:

Please pick up your lecture quizzes, from your G-S-I, on your way out, and I hope everybody has a great, spring break (PBL).

Організація писемного науково-академічного дискурсу зумовлюється його структурою. Велику роль відіграють допоміжні структурні елементи такі, як передмова, вступ та висновки. Саме у передмові (*preface*) або у вступі (*introduction*) автор(и) підручника вступають у контакт з читачем. Як показує наше дослідження, у американських підручниках найчастіше міститься один із цих структурних елементів. Основна мета передмови або вступу – охарактеризувати значення дисципліни, сформулювати основні завдання, які необхідно вирішити при її вивченні та показати характерні особливості підручника (цільова аудиторія, структура).

Слід зазначити, що у американських підручниках після передмови, як правило, йде розділ "Подяка" (*Acknowledgements*), у якому автори висловлюють вдячність всім людям, які сприяли виходу книги у світ. Традиція висловлення подяки є характерною ознакою, передусім, американського наукового дискурсу. Однак, наше дослідження свідчить, що подяка є важливим компонентом і науково-академічної комунікації. Тут вживаються такі стереотипні висловлювання: *I (we) (would like to) thank for ..., I (we) am grateful ..., I am (especially) indebted to ..., we acknowledge (the huge debt) ..., we would like to express our deep appreciation to ..., thanks are due to* Інколи слова подяки знаходяться у завершальному абзаці передмови або вступу, про що інформують мовні звороти типу: *finally, lastly*, як наприклад:

Finally, I take this opportunity to thank Wilfried Sieg for his exceptional support of this project; Peter Johnstone and Dana Scott for helpful suggestions and support; Andre Carus for advice and encouragement; Bill Lawvere for many very useful comments on the text; and the many students in my courses who have suggested improvements to the text, clarified the content with their questions, tested all of the exercises, and caught countless errors and typos. For the latter, I also thank the

many readers who took the trouble to collect and send helpful corrections, particularly Brighten Godfrey, Peter Gumm, Bob Lubarsky and Dave Perkinson. Andrej Bauer and Kohei Kishida are to be thanked for providing Figures 9.1 and 8.1, respectively. Of course, Paul Taylor's macros for commutative diagrams must also be acknowledged. And my dear Karin deserves thanks for too many things to mention. Finally, I wish to record here my debt of gratitude to my mentor Saunders MacLane, not only for teaching me category theory, and trying to teach me how to write, but also for helping me to find my place in Mathematics. I dedicate this book to his memory (CT).

Як бачимо, подяки у писемному дискурсі персоналізовані. Автори підручника називають імена тих, кому її висловлюють, а також розгорнуто зазначають за що саме вони дякують. Таким чином, подяка є одним із виявів увічливості у писемному науково-академічному дискурсі, що демонструє повагу авторів книги до своїх колег, попередників, а також читачів.

Що стосується висновків, то у проаналізованому матеріалі ми не зафіксували прикладів використання висновків наприкінці підручників.

Окрім структури, лінгвокультурологічне дослідження включає аналіз семантичного наповнення дискурсу. Культурно специфічною ознакою усного американського науково-академічного дискурсу є використання неформальної та емоційно забарвленої лексики. Так, звертаючись до аудиторії, викладач неодноразово називає студентів по-дружньому **guys** або **folks**:

– *Let's start with you folks in the back over there, yeah you guys, right there (PSL)*.

Слід також згадати поширення звертання на ім'я, причому на ім'я звертається як і викладач до студентів, так і студенти до викладача, як-от:

– *I'm sure some of you have questions. Would you address them directly to Professor Glick, please?*

– *Michael?*

– *Two questions. Gary, does the stereochemistry matter at all in that in the compound? Maybe three questions. Does it have any sedative properties? And in maybe the best of the three at least the one. How did you get from Ellman's library in this to down this path? (CBC)*.

Таким чином, американський науково-академічний дискурс характеризується, перш за все, свободою у виборі звертання до співрозмовника, що свідчить про зниження формальності у науковій комунікації. Підтвердженням є звертання до викладача на ім'я, що вважаються неприпустими, наприклад, в українському чи російському академічному середовищі. Цікавим видається і те, що у досліджуваному матеріалі дуже рідко використовуються звертання до викладача *Professor* чи *Mr/Ms*, що також є свідченням демократизації американського суспільства.

Прагматичний аспект лінгвокультурологічного аналізу враховує основну мету науково-академічного дискурсу, яка полягає у навчанні, як діяльності викладачів щодо передачі наукових знань та підготовки студентів до професійної діяльності, а також як діяльності студентів по опануванню цими знаннями.

Однією з характерних особливостей американського науково-академічного дискурсу є відкритість викладачів до дискусії та заохочення студентів до її розгортання. При цьому викладачі не вважають, що студенти помиляються. Наприклад:

- *But, overall despite this kind of emergence of an urban elite and rising levels of consumption for everyone at the same time, you're also getting number six, an increase in the stratification of classes. You know what I mean by stratification?*
- *Just like the rich get richer and the poor get poorer.*
- *Right. Greater differences between different socioeconomic classes. The poor are poorer, the rich are richer, the middle might be more middle. A larger gulf, with more significant differences. Okay? Any questions on these kinds of urbanization trends in this late colonial period? (AMALL)*

Як свідчить наведений приклад, лектор намагається розгорнути дискусію запитаннями до аудиторії. Викладачі залучають студентів до більш детальних пояснень та розширених відповідей.

Важливою рисою спілкування у науково-академічній сфері є вживання компліменту та похвали з метою схвалення та заохочення:

- *In trying to figure out which uh, descriptors to use uh, I was thinking about antisocial behaviour and trying to think to myself, you know would this be a good descriptor for this? And there are no scope notes on it. Um, uh so I looked at the, I looked at the list of narrower terms, essentially what they considered subsets, of antisocial behavior.*

– *Excellent way to do it (RHEL).*

У поданому прикладі мовець висловлює позитивну оцінку щодо дій адресата. Викладач демонструє ентузіазм і таким чином стимулює студента до подальшої праці, надихає його на досягнення нових результатів.

Варто підкреслити, що викладач відверто визнає, якщо не знає відповіді на те чи інше запитання студента. Він дає зрозуміти, що сам ще вчиться і тим самим завойовує довіру аудиторії, адже кожен має право на незнання. У цьому випадку вживаються такі стереотипні висловлювання: *Tough question, I can't tell you (exactly)..., I can't answer..., I really don't know what to say about that..., Hmmm...I really have to think about that..., I'm at a loss as to what to say...:*

- *It's kind of off the subject, but what about the Bachman's Warbler? The blue book said that they might be extinct; it's kind of old though I wonder if there's...*
- *You know, I really can't, I can't tell you, I mean that's all I know that there's, you know there's this debate about whether or not they're still, um, there're other species that where people just don't know the status, so sorry I can't answer that ... (BBL).*

Характерною ознакою американського науково-академічного дискурсу є ввічливе вираження незгоди за допомогою таких стереотипів: *Part of it is true. However, the other part..., Still,..., Nevertheless, ..., Another way to look at that..., A counter-example may be ..., An exception to that is ..., more or less, in some ways, somehow, sort of, it depends, fifty-fifty*, а також засобів епістемічної модальності: *maybe, perhaps, probably, possibly, I doubt*. Вживання таких стереотипних одиниць надає висловлюванням значення обмеження, що зумовлює неповноту згоди, як наприклад:

- *Is it because there's more shelter, for the seeds?*
- *There's more shelter of a very special kind.*
- *Is it protection from the wind?*
- *Perhaps, a little protection of the wind, but I have something else in mind (PBL).*

Поданий приклад засвідчує намір мовця висловити часткову згоду з адресантом. Адресант підтверджує думку співрозмовника, хоча вважає за необхідне розширити інформацію власними міркуваннями.

Ще однією лінгвокультурною рисою науково-академічного дискурсу є уникнення категоричності при вираженні власної думки. Викладач намагається не нав'язувати свою думку, не висловлювати свої судження прямо та уникати однозначних відповідей *Yes/No*. Тому вони суб'єктивують своє висловлювання за допомогою стереотипних висловлювань, як-от: *I (we) think/believe/argue, in my opinion/view, to my mind, we are confident (that), we suggest ...*

We consider here a particular kind of network problem known as minimum-cost network flow, where the "flow" consists of the movement of a certain commodity along the arcs of a network, from the nodes at which the commodity is produced to the nodes where it is consumed (LP).

Отже, кожна сфера людської діяльності характеризується культурним забарвленням. Не є винятком і науково-академічний дискурс. Традиції американської культури представлені у структурі, семантиці та прагматиці текстової репрезентації науково-академічного дискурсу. У структурному аспекті характерною особливістю американського дискурсу є різноманіття комунікативних подій, використання фатичної бесіди, висловлення побажання з метою прощання. Лінгвокультурною ознакою науково-академічного дискурсу є свобода у виборі звертань до співрозмовника. З погляду прагматики культурно специфічними рисами є відкритість викладачів та залучення студентів до дискусії, вживання компліментів та похвали, висловлення ввічливої незгоди, відверте визнання викладачами необізнаності чи незнання відповіді на запитання.

Література

1. *Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая. – М. : Русские словари, 1996. – 412 с.
2. *Воробьев В.В.* Лингвокультурология : теория и методы / В.В. Воробьев. – М., 1997. – 331 с.
3. *Гачев Г.Д.* Наука и национальная культура (гуманитарный комментарий к естествознанию) / Георгий Дмитриевич Гачев. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростовского университета, 1993. – 320 с.
4. *Гумбольдт В. фон.* Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1956. – 456 с.
5. *Иванова С.В.* Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии / С.В. Иванова // Политическая лингвистика. – Вып. 1 (24). – Екатеринбург, 2008. – С. 29–33.
6. *Ильченко О.М.* Етикет англомовного наукового дискурсу / Ольга Михайлівна Ильченко. – К. : ІВЦ "Політехніка", 2002. – 288 с.
7. *Клоков В.Т.* Основные направления лингвокультурологических исследований в рамках семиотического подхода / В.Т. Клоков // Теоретическая и прикладная лингвистика : Межвуз. сб. науч. трудов. Вып. 2 "Язык и социокультурная среда". – Воронеж : Изд-во Воронежск. гос. техн. ун-та, 2000. – С. 60–67.
8. *Стернин И.А.* Светское общение / Иосиф Абрамович Стернин. – Воронеж : Кварта, 1996. – 150 с.

9. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация : [учебное пособие] / Светлана Григорьевна Тер-Минасова. – М. : Слово/Slovo, 2000. – 624 с.
10. Dahl T. Contributing to the academic conversation : A study of new knowledge claims in economics and linguistics / T. Dahl // Journal of Pragmatics. – 2008. – № 40. – P. 1184–1201.
11. Flowerdew J. Academic discourse / John Flowerdew. – Great Britain : Pearson, 2002. – 320 p.
12. Hyland K. English for Academic Purposes : an Advanced Resource Book / Ken Hyland. – New York : Routledge, 2006. – 281 p.
13. Mauranen A. "One thing I'd like to clarify...". Observations of Academic Speaking [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eng.helsinki.fi/hes/Corpora/one_thing.htm
14. Wildsmith-Cromarty R. Can academic/scientific discourse really be translated across English and African languages? / R. Wildsmith-Cromarty // Southern African Linguistics and Applied Language Studies. – 2008. – Vol. 26. – № 1. – P. 147–169.

Список джерел ілюстративного матеріалу

- MICASE** – Michigan Corpus of Academic Spoken English. <http://quod.lib.umich.edu/m/micase>.
AMALL – Archeology of Modern American Life Lecture/2001/May 21.
BBL – Biology of Birds Lecture/1998/July 22.
CBC – Chemical Biology Colloquium/2001/February 13.
GEL – General Ecology Lecture/2000/October 9.
RHEL – Race and Human Evolution Lecture/2000/September 21.
PBL – Practical Botany Lecture/2000/February 25.
PSL – Principles in Sociology Lecture/1999/September 9.

TEXTBOOKS

- CT – Category Theory / Steve Awodey. – Oxford : Clarendon Press, 2006. – 256 p. EI – Economics : an introduction to traditional and progressive views / Howard J. Sherman, E. K. Hunt, Reynold F. Nesiba, Phillip Anthony Ohara. – M.E. Sharpe, 2008. – 742 p. ES – Essentials of Sociology / David B. Brinkerhoff, Lynn K. White, Suzanne T. Ortega. – Cengage Learning, 2007. – 446 p. FB – Fundamentals of Biomechanics / Duane Knudson. – New York : Springer, 2003. – 310 p. FG – Fundamental Genetics / John Ringo. – New York : Cambridge University Press, 2004. – 478 p. FGM – Fundamentals of Geomorphology / Richard J. Huggett. – New York : Taylor & Francis, 2007. – 458 p. FOC – Fundamentals of Organic Chemistry / John McMurry. – Cengage Learning, 2010. – 598p. FPP – Fundamentals of Plasma Physics / J. A. Bittencourt. – New York : Springer, 2004. – 678p. FSD – Fundamentals of Structural Dynamics / Roy R. Craig, Andrew Kurdila. – Hoboken, New Jersey : John Wiley and Sons, 2006. – 728 p. FSG – Fundamentals of Structural Geology / David D. Pollard, Raymond C. Fletcher. – New York : Cambridge University Press, 2005. – 503 p. HIFA – Humans : an Introduction to four-field Anthropology / Alice Beck Kehoe. – New York, 1998. – 256 p. IAC – Introduction to Atmospheric Chemistry / Peter V. Hobbs. – New York : Cambridge University Press, 2000. – 276 p. IMLNE – Iterative Methods for Linear and Nonlinear Equations / C. T. Kelley. – Philadelphia : Society for Industrial and Applied Mathematics, 1995. – 166 p. IP – Introduction to Probability / Charles M. Grinstead, J. Laurie Snell. – American Mathematical Society ; 2 rev. edit., 1997. – 510 p. LILT – Linguistics : an Introduction to Linguistics Theory / Victoria A. Fromkin. – Wiley-Blackwell, 2001. – 768 p. MTP – Mathematical Tools for Physics / James Nearing. – Dover Publications, 2003. – 485 p. PCA – Psychology : Concepts and Applications / Jeffrey S. Nevid. – Cengage Learning, 2007. – 655 p. PM – Principles of Management / Ricky W. Griffin. – Cengage Learning, 2007. – 528 p. SI – Sociology : an Introduction / Richard J. Gelles, Ann Levine. – Mcgraw-Hill, 1995. – 672 p.

References

1. *Vezhbitskaia A.* Yazyk. Kultura. Poznaniiie / Anna Vezhbitskaia. – М. : Russkie slovari, 1996. – 412 s.
2. *Vorob'ev V.V.* Lingvokultologija : teoriia i metody / V.V. Vorob'ev. – М., 1997. – 331 s.
3. *Gachev G.D.* Nauka i natsionalnaia kultura (gumanitarnyi kommentarii k estestvoznaniui) / Georgii Dmitrievych Gachev. – Rostov-na-Donu : Izd-vo Rostovskogo universiteta, 1993. – 320 s.
4. *Gumboldt V. fon.* Yazyk i filisofiaia kulture / Wilgelm fon Gumboldt. – М. : Progress, 1956. – 456 s.
5. *Ivanova S.V.* Politicheskii media-diskurs v fokuse lingvokulturologii / S.V. Ivanova // Politicheskaiia lingvistika. – Vyp. 1 (24). – Ekaterynburg, 2008. – S. 29–33.
6. *Ilchenko O.M.* Etyket angломovного naukovого dyskursа / Olga Mykhailivna Ilchenko. – K. : IVZ "Politekhnika", 2002. – 288 s.

7. *Klokov V.T.* Osnovnyie napravleniia lingvokulturologicheskikh issledovaniï v ramkakh semioticheskogo podkhoda / V.T. Klokov // Teoreticheskaia i prykladnaia lingvistika : Mezhdvuz. sbornik nauchnykh trudov. Vyûp. 2 "Yazyk i soziokulturnaia sreda". – Voronezh : Izd-vo Voronezhskogo gos. tekhn. universiteta, 2000. – S. 60–67.
8. *Sternin I.A.* Svetskoe obshchenie / Iosif Abramovich Sternin. – Voronezh : Kvarta, 1996. – 150 s.
9. *Ter-Minasova S.G.* Yazyk i mezhkulturnaia komunikatsia : [uchebnoie posobie] / Svetlana Grygorievna Ter-Minasova. – M. : Slovo, 2000. – 624 s.
10. *Dahl T.* Contributing to the academic conversation : A study of new knowledge claims in economics and linguistics / T. Dahl // Journal of Pragmatics. – 2008. – № 40. – P. 1184–1201.
11. *Flowerdew J.* Academic discourse / John Flowerdew. – Great Britain : Pearson, 2002. – 320 p.
12. *Hyland K.* English for Academic Purposes : an Advanced Resource Book / Ken Hyland. – New York : Routledge, 2006. – 281 p.
13. *Mauranen A.* "One thing I'd like to clarify...". Observations of Academic Speaking [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.eng.helsinki.fi/hes/Corpora/one_thing.htm
14. *Wildsmith-Cromarty R.* Can academic/scientific discourse really be translated across English and African languages? / R. Wildsmith-Cromarty // Southern African Linguistics and Applied Language Studies. – 2008. – Vol. 26. – № 1. – P. 147–169.